

Atog

288

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału kraj. o udzielaniu pożyczek bezprocentowych na osuszanie i drenowanie gruntów.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego z 19. maja 1908 LW. 41.936/08 przedstawia wyniki osiągnięte w pierwszym roku z pożyczek bezprocentowych udzielanych na osuszanie i drenowanie gruntów z funduszu pożyczkowego, utworzonego na podstawie uchwały Sejmu z dnia 14. listopada 1905.

Z funduszu tego wynoszącego pięć milionów koron miał Wydział krajowy do dyspozycji pierwszą ratę w kwocie 500.000 koron, zaciągniętą tytułem pożyczki przez Wydział krajowy w Banku krajowym w 4% obligacjach komunalnych IV. emisji tegoż Banku, według planu umorzenia w sprawozdaniu szczegółowo przedstawionego.

Pożyczkę zrealizowano dopiero 2. maja 1907 w ten sposób, że spieniężono obligacje po kursie 96½ koron tak, że uzyskano gotówkę w kwocie 483.917 koron 13 hal. a stratę w kwocie 16.082 kor. 87 hal. pokryto z funduszu dyspozycyjnego na drobne melioracje.

Wyniki uzyskane w pierwszym roku (1907) nie przedstawiają się zbyt różowo, co też sprawozdanie samo przyznaje, a to z tego powodu, ponieważ do końca roku 1907 zdrenowano tylko 940 ha = 1.629 morgów zamiast przewidywanych w sprawozdaniu komisji z roku 1907 i przez Sejm na posiedzeniu dnia 15. marca 1907 — 3.000 — 3.500 morgów rocznie oprócz osuszenia gruntów rowami otwartymi. Z tego to powodu nie wyczerpano całego kredytu lecz wydano tylko 266.788 kor. 28 hal., reszta zaś 199.737 kor. 74 hal. pozostała na lokacji w Banku krajowym.

Główną przyczyną tego, iż już w roku 1907 nie została zdrenowaną przewidywana ilość gruntów jest — jak słusznie Wydział krajowy w swem sprawozdaniu podnosi — zbyt późne zrealizowanie pożyczki, bo dopiero w maju 1907, kiedy roboty drenarskie powinny już były być w pełnym toku. Dalszą przyczyną tego są niekorzystne stosunki atmosferyczne w roku 1907, mianowicie ustawiczne śloty, które spowodowały stagnację w robotach melioracyjnych.

Nie ulega jednak wątpliwości, że do powolnego postępu robót drenarskich musiał przyczynić się też brak inżynierów i technicznego personelu pomocniczego. Widać to ze sprawozdania Wydziału krajowego, w którym usprawiedliwia się oddanie robót w jednej majętności w powiecie buczackim Bankowi melioracyjnemu we Lwowie. Komisya uznając pożyteczną działalność biura melioracyjnego, radaby rozwój jego zapewnić i dlatego też z powyższych względów uważa za sto-

sowne brak sił technicznych w biurze melioracyjnem podnieść i wyrazić życzenie, by w sprawie tej Wydział krajowy przyszedł z odpowiednimi wnioskami.

Wskazaniem byłoby również, aby zorganizowano systematyczną kontrolę robót drenarskich wykonywanych przy pomocy pożyczek bezprocentowych przez doświadczonych inżynierów kultury krajowej. W ten sposób wytwarzałoby się u właścicieli gruntów większe zaufanie do wykonywanych na ich koszt robót. A zaufanie to jest tem bardziej potrzebnem, iż w kraju naszym skutek różnych historycznych i tradycyjnych przyczyn społeczeństwo odnosi się zbyt konserwatywnie i odpornie wobec wszelkich reform i nowoczesnych ulepszeń nawet na polu ekonomicznem. Należałoby przeto każdą społeczno-ekonomiczną akcyę a zatem i sprawę drenowania i osuszania gruntów traktować nie tylko z materyalistycznego czysto cyfrowego stanowiska ale też i z ideowego, mającego na celu wyrugowanie wszelkich uprzedzeń i konserwatyizmu wytwarzających lub tylko podtrzymujących odporność szerokich mas naszego kraju wobec wszelkich nowoczesnych a bardzo pożądaných reform na polu gospodarstwa.

Należy też podnieść bardzo mały procent udzielania bezprocentowych pożyczek na drenowanie gruntów włościańskich. W roku ubiegłym na gruntach włościańskich zupełnie nie wykonano drenowania przy pomocy tych pożyczek, a i ze zgłoszonych do dnia 12. maja b. r. próśb o pożyczki na drenowanie okazuje się, że na 34 zgłoszeń 32 pochodzą od obszarów dworskich a tylko 2 zgłoszenia od gmin. Stan taki wynika stąd, że włościanie wolą korzystać z funduszu subwencyjnego a po drugie stąd, iż włościanie za mało jeszcze świadomi są korzyści wynikających z melioracyi.

Wogóle jednak jest faktem, iż drenowanie gruntów w Galicyi odbywa się bardzo pomalą, a fakt ten powinien spowodować Wydział krajowy do pewnej akcyi, któraby obudziła żywsze zainteresowanie i zachęciła gminy i włościan do korzystania z ułatwień i kredytów, jakie Sejm w tym kierunku uchwała. Nie należy zapominać o tem, że tylko przekonanie jak najszerzszych mas ludności o korzyściach melioracyi prowadzić może do rozwinięcia się akcyi melioracyjnej w kraju na wielką skalę, do tworzenia się drenarskich i wogóle melioracyjnych przedsięwzięć prywatnych i t. p. Inaczej drenowanie i osuszanie gruntów włościańskich przez zanadto długie czasy jeszcze nie pozwoliłoby doprowadzić do ogólnej poprawy stosunków rolniczych w kraju. Zaś zwalczanie niechęci i odporności ludu wobec jednego rodzaju akcyi melioracyjnej osłabiłoby niechęć ludności i do innych nowoczesnych ulepszeń i w ten sposób przyzwyczaiłoby się ludność do większej pomyślności i do postępu w gospodarstwie rolniczem.

Sprawozdanie z roku zeszłego L. 2.032/1907 podnosi, że sprawą szerzenia idei melioracyjnej zajmuje się żywo Towarzystwo Kólek rolniczych i że rozwija ono w tym kierunku silną agitacyę słowem i pismem a szczególnie za pośrednictwem nauczycieli wędrownych. Jakkolwiek praca tego rodzaju jest godna uznania i pochwały, to jednak nie może być ona uważaną za wystarczającą.

Dalej z przytoczonego powyżej sprawozdania za r. 1907 wynika, że praca ta agitacyjna prowadzoną jest głównie w Galicyi zachodniej, a tymczasem olbrzymie obszary środkowej i wschodniej Galicyi wymagają także drenowania a mimo to w tych częściach kraju analogicznej pracy chociażby tylko agitacyjnej nie ma dotychczas. Wobec tego Komisyja sądzi, że należałoby dążyć do tego, aby idea melioracyi była jaknajbardziej popularyzowaną za pośrednictwem prasy, wykładów, lustratorów i nauczycieli wędrownych krajowych towarzystw gospodarskich, oświatowych i t. p. i w tym celu należałoby akcyę taką popierać przez udzielanie odpowiednich subwencyj szczególnie krajowym towarzystwom gospodarskim i oświatowym bez względu na ich charakter narodowy na utrzymywanie nauczycieli węd-

drownych. W zamian za to należałoby żądać, aby ci lustratorowie i nauczyciele wędrowni przy każdej sposobności orientowali się co do potrzeb podniesienia kultury rolnej u ludności włościańskiej i nakłaniali ją do melioracji i aby udzielali informacji, jak poprawę tę w dzisiejszych warunkach osiągnąć można.

Nie mniej i organa krajowe a w szczególności urzędnicy krajowego biura melioracyjnego winni przez chętnie udzielanie informacji a nawet organizowanie i urządzanie odpowiednich wykładów szerzyć ideę melioracji wśród naszego społeczeństwa i rozpraszać jego obawy, uprzedzenia i niedowierzania, jakkolwiek tu z uznaniem podnieść należy, iż stosunki pod tym względem w krajowym biurze melioracyjnym stają się coraz więcej zadowolniającymi.

Również i Wydziały powiatowe powinny z większą przychylnością, jak dotychczas, popierać dobre zamiary melioracyjne szczególnie gmin i włościan. Ze względów, że Wydziały powiatowe są z reguły przeciążone pracą i ponieważ nie mają fachowych organów techniczno-melioracyjnych, byłoby wskazaniem zarządzić, aby podania w sprawach kultury wniesione do Wydziałów powiatowych, też Wydziały odsyłały natychmiast do krajowego biura melioracyjnego, względnie do Wydziału krajowego, względnie, aby strony z takimi podaniami wprost do Wydziału krajowego odsyłały.

Co do kosztów drenowania, to wskazaniemby było, aby Wydział krajowy podawał w zestawieniach obok rzeczywistych kosztów drenowania, także i koszta preliminowane celem porównania względnie orientowania, o ile projektowane roboty wykonane zostały w granicach kosztorysu.

Komisya podnosi też, iż obecny niedostatek i drożyzna rurek drenowych powinny zwrócić uwagę Wydziału krajowego i skłonić go do bardziej wydatnego popierania produkcji rurek drenowych.

Sprawozdanie Wydziału krajowego podaje, iż w roku 1907 przyznano ogółem 19 pożyczek w łącznej kwocie 466.526 kor. 02 hal., w czym jedna pożyczka została zrealizowaną, jakkolwiek drenowania wcale nie rozpoczęto. A zatem zaznaczyć wypada, iż dotycząca kwota pożyczkowa nie została należycie wykorzystaną, a nadto odsetki od niej w myśl umowy z c. k. Ministerstwem przypadły na rzecz Skarbu państwa.

W sprawie bezprocentowych pożyczek na drenowanie wpłynęła do Sejmu dnia 17. września b. r. do L. 565/310 petycja Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego żądająca zmiany warunków spłaty pożyczek melioracyjnych w tym kierunku, aby plan amortyzacyjny tych pożyczek rozpoczynał się dopiero w pięć lat po ukończeniu drenowania, jakoteż zmiany dotychczasowego sposobu prowadzenia robót drenarskich przez organy Wydziału krajowego, a w szczególności większego uwzględnienia racjonalnej konkurencji przy zamawianiu rurek drenowych.

Mimo trafności motywów tej petycji, Komisya obecna żądania pierwszego petycji uwzględnić nie może, a to z tego powodu, iż obecny plan amortyzacyjny opiera się na umowie co do sposobu udzielania i spłacania pożyczek zawartej między Wydziałem krajowym i c. k. Ministerstwem i że do zmiany planu amortyzacyjnego potrzebną jest poprzednia zmiana powyższej umowy. Sprawę doprowadzenia do tej umowy pozostawia się ewentualnej rozwadze Wydziału krajowego.

Co się tyczy drugiego żądania petycji, to Komisya konstatuje, iż wedle omawianego sprawozdania Wydziału krajowego tenże Wydział „zaniechał już w roku 1908 zamawiania rurek drenowych dla poszczególnych robót i pozostawił to interesowanym właścicielom gruntów drenować się mających“, dając im przez to możliwość swobodnego korzystania z konkurencji. Wobec tego to drugie żądanie petycji stało się bezprzedmiotowe.

Kończąc, Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 19. maja 1908 do LW. 41.936/1908 o udzielaniu pożyczek bezprocentowych na osuszanie i drenowanie gruntów.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby tenże zorganizował systematyczną kontrolę robót drenarskich, wykonywanych przy pomocy pożyczek bezprocentowych, przez doświadczonych inżynierów.“

Tem sprawozdaniem załatwioną została petycja Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, wniesiona do Sejmu dnia 17. września 1908 do Ls. 565/310.

Przewodniczący:

Brykczyński.

Sprawozdawca:

Skwarko.